

Luleå kommun
Barn- och utbildningsförvaltningen

2010-08-27
1 (29)
Dnr: 40-2009:1849

Rektor Ängens förskola
Rektor Sundets förskola
Rektor Ängskolan
Rektor Porsöskolan

Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska

Kvalitetsgranskning av Ängens förskola och Ängskolan samt Sundets förskola och Porsöskolan i Luleå kommun

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska under hösten 2009 och våren 2010. Granskningen genomförs i 21 förskolor och 21 grundskolor fördelade på 12 kommuner i landet. I förskolorna granskas verksamheten för barn i åldern tre till fem år och i grundskolan granskas undervisningen för elever i årskurs 2 och 4. Urvalet av kommuner har gjorts så att de ingående kommunerna representerar stora och små kommuner, tätort och glesbygd. Förutom att resultaten av granskningen presenteras i beslut för respektive kommun kommer övergripande iakttagelser och slutsatser inom området att redovisas i kvalitetsgranskningsrapporten "Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska".

Övergripande information om kvalitetsgranskningen och projektplanen för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats:
(<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>)

Syftet med denna granskning är att bidra till ökad måluppfyllelse för barn och elever med annat modersmål än svenska. Närmare en femtedel av eleverna i grundskolan

idag har utländsk bakgrund, antingen är de födda utomlands eller i Sverige av utlandsfödda föräldrar. Så länge elever med annat modersmål än svenska inte behärskar det svenska undervisningsspråket, kommer de att ha sämre förutsättningar att nå de nationella målen än elever med svenska som modersmål.

Mot denna bakgrund har Skolinspektionen valt att genomföra en kvalitetsgranskning med inriktning på kommuners, skolors och förskolors insatser för att ge förutsättningar för barn och elever med annat modersmål än svenska att nå de nationella målen. Det övergripande syftet med granskningen är att utveckla förskolors och skolors förmåga att arbeta så att barn och elever får en språk- och kunskapsutveckling som i högre utsträckning ger dem förutsättningar att nå skolframgång.

Skolinspektionens granskning utgår ifrån fyra huvudfrågeställningar. Frågeställningarna bygger i sin tur på nedan nämnda framgångsfaktorer, ett urval av de faktorer som olika utvärderingar och forskningsrapporter lyfter fram som betydelsefulla för att ge barn och elever med annat modersmål än svenska möjligheter att nå målen. Samma faktorer återfinns också i de styrdokument som reglerar verksamheten i förskolan och undervisningen i grundskolan. Skolinspektionens bedömningar utgår ifrån de generella regleringar som rör alla barn i förskolan och alla elever i grundskolan samt de specifika regleringar som rör gruppen barn och elever med annat modersmål än svenska.

För att betona den tillgång det innebär att kunna uttrycka sig på mer än ett språk används ibland uttrycket flerspråkiga barn/elever i beslut och granskningsrapport i stället för "barn och elever med annat modersmål än svenska".

Framgångsfaktorerna kan sammanfattningsvis beskrivas enligt följande (utan inbördes rangordning):

- Personalen arbetar språk- och kunskapsutvecklande. Det innebär att personalen känner till de flerspråkiga barnens/elevernas unika behov och utgår ifrån dessa. Detta innebär att barnen/eleverna får utgå ifrån egna erfarenheter, ges möjlighet att relatera nya kunskaper till de egna begreppen och att förstå de sammanhang som kunskaperna presenteras i.
- Personalen ser flerspråkighet och mångkulturalitet som en tillgång och att detta kommer till uttryck i verksamheten.
- Det finns en pedagogisk mångfald som ger barnen/eleverna möjlighet att skaffa sig och uttrycka kunskaper på olika sätt.
- Personalen har höga förväntningar och tilltro till barnens och elevernas förmåga.
- Flerspråkiga barn/elever ges förutsättningar att träna och använda sina olika språk.
- Miljön är trygg.
- Förskolor och skolor ser föräldrarna som en resurs och arbetar för att utveckla ett gott samarbete.

Granskningen av förskolorna Ängen, Sundet och grundskolorna Ängskolan, Porsöskolan i Luleå kommun ingår i detta projekt. Underlaget till beslutet består av dokument från kommunen och verksamheterna samt av information som samlats in vid besök i de olika verksamheterna under perioden 24 november 2009 till 28 januari 2010. I förskolorna genomfördes iakttagelser, intervjuer med personal och rektorer, i skolorna intervjuades elever, lärare och skollädares samt genomfördes iakttagelser. I

kommunen har också modersmålslärare och representanter från barn- och ungdomsförvaltningen intervjuats. I de granskade verksamheterna har de flerspråkiga barnens och elevernas föräldrar medverkat i en enkätundersökning. Resultaten från denna undersökning kommer att ingå i kvalitetsgranskningsrapporten och även återkopplas till den granskade förskolan/skolan. Beslutet grundar sig också på annan information som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Företrädare för Luleå kommun, förskolorna Ängen och Sundet samt skolorna Ängskolan och Porsöskolan har haft möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Fråge-/granskningsområden

Skolinspektionen har granskat följande fyra huvudfrågeställningar i syfte att undersöka om det finns ett arbete i förskolan/skolan som främjar språk- och kunskapsutvecklingen hos barn och elever med annat modersmål än svenska.

1. Utgår arbetet i förskolan/skolan ifrån barnens/elevernas kulturella bakgrund och livsmiljö?

Här har granskningen fokus på om arbetet/undervisningen i förskolan/skolan utgår ifrån barnets/elevens bakgrund och livsmiljö.

2. Anpassas arbetet till barnens/elevernas behov och intressen?

Här har granskningen fokus på meningsfullhet, motivation och sammanhang i verksamheten. Finns det ett arbetssätt i förskolan/skolan som främjar språk- och kunskapsutveckling?

3. Ges barnen/eleverna möjligheter att utveckla sitt modersmål?

Här har granskningen fokus på förskolornas och skolornas arbete för att barn och elever med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla sitt modersmål.

4. Har lärarna utbildning i de ämnen de undervisar i och erbjuds lärarna relevant kompetensutveckling?

Här har granskningen fokus på kompetensen i förskolan/skolan för att arbeta med språk- och kunskapsutveckling för barn/elever med annat modersmål än svenska.

Beskrivning av kommunen

Luleå kommun har år 2009 drygt 73 000 invånare. Kommunen består av ett antal geografiska områden varav Hertsön och Björkskatan-Porsön är exempel på två av de områden i kommunen som har invånare med utländsk bakgrund. På Hertsön bor ungefär 7 000 invånare och inom Björkskatan-Porsön cirka 12 500 invånare. Utbildningsnivån i

kommunen är hög och cirka 40 procent av befolkningen mellan 25–64 år har eftergymnasial utbildning.

Barn- och utbildningsnämndens verksamhetsplan för 2010–2012 i Luleå kommun anger att en framgångsfaktor är att skolan ska använda olikheter som en resurs. Andelen flerspråkiga barn och elever som får modersmålsstöd/modersmålundervisning ska öka jämfört med år 2009. Vidare sägs att åtgärder som utvecklar barns och elevers förståelse och respekt för olikheter ska vidtas.

Måluppfyllelsen i årskurs 9 för elever med utländsk bakgrund i Luleå kommun år 2009 är, liksom i riket i övrigt, lägre än för elever med svensk bakgrund. I jämförelse med genomsnittet i riket är kunskapsresultaten, för elever med utländsk bakgrund i Luleå kommun, högre när det gäller andelen elever som uppnått målen i alla ämnen och något lägre när det gäller andelen behöriga till nationellt program.

Luleå kommun har inrättat en central förberedelseenhet, Välkomsten för undervisning av nyanlända elever och för modersmålsundervisning i kommunens verksamheter. Välkomsten har undervisning för nyanlända elever inom för-, grund- och gymnasieskolan. Utbildningen på Välkomsten leds av en rektor som bland annat ansvarar för att ge första informationen till föräldrar om rätten till modersmålsundervisning, studiehandledning på modersmålet och svenska som andraspråk.

Större delen av modersmålslärares undervisning genomförs på olika förskolor, grundskolor och i finska på gymnasieskolan och viss del inom Välkomsten. Modersmålslärares är anställda av Välkomsten. Utifrån en ansökan från skolan avgör rektorn på Välkomsten vilka elever som ska få undervisning i ämnet modersmål och vilka som ska få studiehandledning på modersmålet. I Luleå kommun har 18 procent av kommunens barn/elever ett annat modersmål än svenska. Modersmålsstöd/ modersmålsundervisning ges i finska, ryska, spanska och thai.

I Luleå kommun finns ett övergripande nätverk för kommunens alla lärare i svenska som andraspråk och modersmålslärares. Inom Hertsöområdet respektive Porsön finns också nätverk vilka omfattar lärare som undervisar i svenska som andraspråk.

Skolinspektionens iakttagelser och bedömningar

Ängens förskola

Ängens förskola ligger i bostadsområdet Hertsön. Förskolan har sedan hösten 2009 omorganiserats och omfattas numera av tre avdelningar: Gammgården, Nygården och Sörgården. För förskolan ansvarar en rektor som totalt ansvarar för nio förskoleavdelningar i området.

På Gammgården arbetar två förskollärare och en barnskötare. Avdelningen omfattar barn i åldrarna 1–5 år. Vid granskningstillfället finns i gruppen 15 barn varav 5 är flerspråkiga. I barngruppen är tre språk representerade, inklusive svenska. De flerspråkiga barnens modersmål är burmesiska och kurdiska. På avdelningen Nygården med barn i

åldern 1–3 år finns ett antal flerspråkiga barn. Ängens förskola ligger i samma byggnad som Ängskolans förskoleklass. Skolinspektionen har vid granskningen besökt avdelningen Gamgården, med barn i åldern 1–5 år.

1. Utgår arbetet i Ängens förskola ifrån barnens kulturella bakgrund och livsmiljö?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Ängens förskola bör förbättra rutiner för mottagandet av flerspråkiga barn, samt kartläggningen av barnens bakgrund och behov. Ängens förskola behöver också tydligare utgå från barnens behov och erfarenheter i verksamhetens planering och genomförande. Skolinspektionen gör också bedömningen att värdet av flerspråkighet behöver tydliggöras.

Skolinspektionens iakttagelser

Kartläggning av de flerspråkiga barnens bakgrund och livsmiljö

En förutsättning för att en förskola ska kunna beakta barnens bakgrund och livsmiljö vid planeringen av verksamheten är att en kartläggning sker när barnen börjar på förskolan.

De flerspråkiga barnen på Ängens förskola har, förutom ett barn, kommit till förskolan och inte deltagit i kommunens förberedelseverksamhet Välkomsten. Förskolan får viss information om barnen via kommunens integrationsavdelning. När barnet börjar förskolan, ställer personalen frågor till föräldrarna om familjens bakgrund, barnets intressen och speciella behov. Personalen uppmuntrar föräldrarna till flerspråkiga barn att tala sitt modermål med sina barn. Barnen uppmuntras även att tala sina modersmål för att hjälpa varandra, men föräldrar är inte alltid positiva till detta, då de vill att barnen ska leka med "svenska barn". Tolk till föräldrar används vid behov, men främst vid uppföljningssamtalet som äger rum någon månad efter inskolningen.

Förskolans miljö avspeglar inte att barnen har olika kulturella och språkliga erfarenheter. I intervjuer framkommer att personalen och rektorn försöker visa intresse för barnens bakgrund, men att man inte direkt tänkt på hur språkliga och kulturella erfarenheter kan ta sig uttryck i miljön. Det förekommer att föräldrarna berättar om barnens erfarenheter och visar bilder. Personalen säger att sådana inslag bidragit till att öka deras förståelse om barnen. Böcker på andra språk än svenska finns inte tillgängliga. Barnens språk och barnens bakgrund uppmärksammas inte i de aktiviteter Skolinspektionen tar del av. Personalen uppger dock att man försökt lära sig några kurdiska ord vilket barnen ska ha uppskattat.

Trygghet, trivsel och värdegrundsarbete i förskolan

En framgångsfaktor i arbetet med flerspråkiga barn är en trygg miljö.

Det råder en lugn och trygg miljö på förskolan och de flerspråkiga barnen verkar trivas och hos personalen finns ett varmt förhållningssätt. Personalen säger att de är noga med att alla barn ska vara snälla mot varandra och att de alltid ingriper om något hän-

der. Rektorn och personalen arbetar för att alla barn ska bemötas lika oavsett bakgrund, ett förhållningssätt som vid besöket generellt avspeglas i förskolans praktik. Det finns dock tecken på att likställa det 'lika' med ett svenskt seende i vilket de flerspråkiga barnens erfarenheter i begränsad omfattning tas tillvara. Värdet av flerspråkighet framträder inte tydligt i verksamheten.

Det framgår att förskolan är särskilt stolt över bemötandet av flerspråkiga föräldrar, att personalen ställer upp och att de hjälper föräldrarna med allt från råd om kläder, mat till ifyllande av diverse blanketter. Den omsorg om föräldrarna som personalen visar är i många delar positiv. I det sammanhanget är det viktigt att personalens professionella förhållningssätt fullt ut utgår från tillit till föräldrarnas förmåga att vara föräldrar. Av intervjuer framgår vidare att de flerspråkiga föräldrarna uteblir på de reguljära föräldramötena. Personalen tycker dock att de når föräldrarna på ett bra sätt i de dagliga kontakterna.

Inom upptagningsområdets förskolor och skolor har, med stöd av tolk, språkvisa föräldramöten för burmesiska och kurdiska föräldrar genomförts. Allmän information om förskolans och skolans uppdrag samt om modersmålsstöd/modersmålsundervisning har getts. Tanken är att dessa möten ska utvidgas till fler språkgrupper. Uppslutningen på dessa möten har enligt personalen och rektorn varit god och föräldrarna uppges vara positiva till denna mötesform.

2. Anpassas arbetet till barnens behov och intressen vid Ängens förskola?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Ängens förskola behöver utveckla det pedagogiska arbetet så att det har tydlig fokus på de flerspråkiga barnens språk- och kunskapsutveckling. Detta kräver en pedagogisk samsyn och ett planerat innehåll som i ökad grad ger mening, sammanhang och helhet samt utgår från barnens behov, erfarenheter och tänkande. Det är också angeläget att samverkan mellan förskolans avdelningar och Ängskolan förbättras. Skolinspektionen bedömer också att förskolan behöver förbättra uppföljning och utvärdering av barnens språk- och kunskapsutveckling.

Skolinspektionens iakttagelser

Förskolans språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

Ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt är en av framgångsfaktorerna i arbetet med flerspråkiga barn. Som framgår i inledningen av denna rapport innebär ett sådant arbetssätt bland annat att personalen känner till de flerspråkiga barnens unika behov och utgår ifrån dessa. Detta i sin tur innebär att barnen får utgå från egna erfarenheter, ges möjlighet att relatera nya kunskaper till de egna begreppen och att förstå de sammanhang som kunskaperna presenteras i.

Arbetet vid Ängens förskola utgår i huvudsak från en generell syn på språkutveckling, där personalen arbetar för att stärka alla barns språkutveckling och lärande i vardagliga

ga sammanhang. Det finns få inslag i miljön som lockar barnen till skapande och utforskande aktiviteter.

Lärandet i förskolan utgår främst från ett svenskt traditionellt innehåll och visar i liten grad exempel på olika synsätt och perspektiv från de flerspråkiga barnens bakgrund och erfarenheter. Det varierar även i vilken omfattning det språk- och kunskapsutvecklande arbetet genomförs. Personalen uppger att de arbetar aktivt för att benämna och konkretisera saker med syfte att stötta barnen. De framhåller att det är viktigt att tala tydligt och enkelt och att lärandet sker på ett lekfullt sätt. Barnen ges också möjlighet att utveckla det svenska språket genom planerade aktiviteter i närmiljön, som att åka buss och gå på teater. De uppmuntras sedan att återberätta händelserna för föräldrarna. Barnen ges därmed möjligheter till lärande i ett autentiskt sammanhang. Personalen försöker också, i den mån det är möjligt, arbeta i små grupper vilket är gynnsamt för de flerspråkiga barnen. Rim och ramsor och sagoläsning förekommer kontinuerligt.

Av verksamhetsbesök framgår vidare att barnen i hög grad leker själva och de aktiviteter som genomförs, har inte alltid ett tydligt planerat innehåll. Personalen uttrycker dock att man arbetar aktivt utifrån läroplansmålen. Samlingen innehåller språkutvecklande inslag genom exempelvis sånger och ramsor. Däremot framstår det att innehållet inte är strukturerat och samlingen har heller inte en tydlig början eller ett tydligt slut.

Förskolans samverkan och organisation

Alla som arbetar i förskolan ska samarbeta för att erbjuda en god miljö för utveckling, lek och lärande.

Förskolans olika avdelningar samverkar inte pedagogiskt, utan det handlar mera om att barnen och personalen träffas vid uteaktiviteterna. Enligt rektorn finns ingen särskild pedagogisk tanke avseende de flerspråkiga barnens språk- och kunskapsutveckling. Av intervjuer framgår att det är otydligt vilken information som ska föras över från förskolan till förskoleklassen och det varierar hur den omhändertas. Enligt både förskolans och skolans rektor är detta ett utvecklingsområde.

Förskolan har erfarenheter av att arbeta med flerspråkiga och nyanlända barn, men tycker att deras möjligheter att ge barnen stöd försämrats i och med kommunens nya organisation för mottagande av flerspråkiga barn. I stor utsträckning hänvisar personalen och rektorn till att förskolan har bristande förutsättningar att kunna utveckla de flerspråkiga barnens språk- och kunskapsutveckling. Som skäl anges förskolans nya organisation och bristfällig kompetensutveckling.

Uppföljning och utvärdering av barnens språk- och kunskapsutveckling

För att kunna utforma en verksamhet som bygger på barnens behov och intressen och stödjer deras utveckling och lärande måste förskolan följa barnens utveckling. Detta krävs också för att kunna följa upp och utvärdera verksamhetens resultat.

Granskningen visar att uppföljning av alla barns utveckling sker, men lärandet utifrån ett flerspråkigt perspektiv följs inte upp och utvärderas. Personalen följer upp barnens lärande och utveckling främst genom observation och känsla samt att man är allmänt

uppmärksam på de flerspråkiga barnens behov. Vid arbetslagsträffar samtalar personalen kontinuerligt om enskilda barns utveckling och behov. Alla barns lärandeprocesser dokumenteras genom fotografier, texter och bilder i en portfoliopärm. Denna dokumentation ses som ett verktyg av personalen för att anpassa verksamheten. Personalen har ett analyschema där de följer barnens lärande i matematik och att de önskar ett liknande för barnens språkutveckling.

Rektorn uppger att det i förskolans övergripande kvalitetsarbete inte finns någon analys av verksamheten utifrån perspektivet flerspråkiga barns utveckling och lärande. Det saknas därmed viktiga underlag för att kunna driva ett tydligt förbättringsarbete avseende dessa barns behov av språklig utveckling och kognitiva utmaningar.

3. Ges barnen möjligheter att utveckla sitt modersmål vid Ängens förskola?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Ängens förskola behöver förbättra arbetet med att medverka till att alla barn ges möjlighet att utveckla sina modersmål. I det arbetet är det viktigt att kunskapen om modersmålsstöds innebörder ökar. Förskolan behöver också, genom en saklig och allsidig dialog med barnens föräldrar, i högre grad lyfta värdet av ett starkt modersmål.

Skolinspektionens iakttagelser

Arbetet med att ge barnen möjlighet att utveckla sitt modersmål

En viktig framgångsfaktor i arbetet med de flerspråkiga barnen är att de ges möjlighet att träna och använda samtliga sina språk. Stöd och uppmuntran att använda modersmålet är en värdefull hjälp att utveckla flerspråkighet och stärka identitet och kunskapsutveckling.

Granskningen visar att det inte sker ett medvetet arbete i personalgruppen med att ge modersmålsstöd. Personalen har visserligen en positiv syn på arbetet med att stödja modersmål, men de intervjuade framför behov av ökad kunskap i detta arbete. Personalen försöker lära sig några ord på barnens språk och uppmuntrar föräldrarna att tala sina modersmål med barnen. Föräldrarna vill dock inte alltid ha modersmålsträning. Det framträder en bild av att det dagliga arbetet med modersmålsstöd inte tillämpas av personalen. Utvecklingen av barnens modersmål hänvisas främst till kommunen. Önskemål om samordnare mellan Välkomsten och förskolan framförs liksom behovet av modersmålspedagoger.

4. Har personalen vid Ängens förskola adekvat utbildning och erbjuds de relevant kompetensutveckling?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att personalen behöver erbjudas kompetensutveckling som syftar till att förbättra arbetet med flerspråkiga barn

Skolinspektionens iakttagelser

Personalens utbildningsnivå och kompetensutveckling

Personalens utbildningsnivå och kompetens har avgörande betydelse för att förskolan ska kunna erbjuda barnen en verksamhet som främjar och stimulerar deras utveckling och lärande.

Granskningen visar att det finns begränsad kunskap på Ängens förskola om hur man möter flerspråkiga barns behov i den dagliga verksamheten. Det finns dock ett tydligt intresse att lära sig mer om arbetsformer och arbetssätt som gynnar dessa barn. Personalen vid förskolan har adekvat utbildning. Däremot varierar kompetensen om språk – och kunskapsutvecklande arbete inom gruppen. Några få av de anställda har viss utbildning i språkutvecklande arbete. Personalen uppger att de själva främst tar initiativ till utbildningsinsatser. I intervjuer uppger personalen att de önskar mera erfarenhetsutbyte, till exempel genom verksamhetsbesök i Stockholmsområdet. Vidare uppges att det i Välkomstens regi finns möjligheter för förskolan att delta i samtalsgrupper i svenska som andraspråk. Rektorn uttrycker att det måste till en högre medvetenhet och kunskap inom området flerspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling samt att styrningen uppifrån måste bli tydligare.

Sundets förskola

Sundets förskola ingår i Björkskatans upptagningsområde. I området finns tre förskolor vars barn går över till förskoleklass vid Porsöskolan. Sundets förskola omfattar fyra avdelningar och i verksamheten finns sammanlagt 74 barn. Avdelningarna Skatan och Sparven har verksamhet för barn i åldern 1–3 år och Pelikanen och Tranan för 3–5-åringar. Sundets förskola leds av en rektor som också ansvarar för ytterligare en av områdets förskolor. Rektor har tillsammans med en annan rektor även ledningsansvar för Porsöskolan. Skolinspektionen har vid granskningen besökt verksamheten i avdelningarna för barn i åldern 3–5 år.

Förskolan bedömer att ungefär 10 procent av barnen är flerspråkiga och representerar 7 nationaliteter. I åldersgruppen 3–5 år finns förutom från Sverige, barn från Finland, Iran, Kurdistan, Italien, Somalia och Sri Lanka representerade. Bland de barn på förskolan som har ett annat modersmål än svenska talas svenska också i hemmet utom i tre persisktalande familjer där båda föräldrarna talar persiska. Modersmålsträning ges av modersmållärare till två barn som har finska i sitt umgängesspråk. I övriga modersmål ges inte modersmålsträning.

1. Utgår arbetet vid Sundets förskola ifrån barnens kulturella bakgrund och livsmiljö?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Sundets förskola i högre grad bör ta tillvara barnens kulturella bakgrund i det dagliga arbetet och tydligare arbeta för att stärka barnens självkänsla och identitet. Vidare bedömer Skolinspektionen att förskolan behöver tydliggöra värdet av flerspråkighet.

Skolinspektionens iakttagelser

Arbetet med att stärka barnens självkänsla och identitet

En viktig framgångsfaktor i arbetet med flerspråkiga barn är att personalen ser flerspråkighet och mångkulturalitet som en tillgång och att detta kommer till uttryck i verksamheten.

Arbetet med kulturell bakgrund utgår till stor del från den information som föräldrarna ger personalen med ansvar för flerspråkiga barn. Det framkommer att en del föräldrar är mycket intresserade att delge sin kultur och bakgrund medan andra inte är det. Lärarna ger exempel på olika inslag som genomförts utifrån föräldrarnas initiativ och personalens. I intervjuer framhåller personalen värdet av att skapa stolthet för ursprung och språk. Kommunikationen mellan vuxna och barnen sker till stora delar i form av dialog. De vuxna visar intresse för barnen och ger i samtalen barnen olika uppgifter att ta reda på. Barnen får möjlighet att pröva sig fram och att testa sina förmågor. De tränas även att vara delaktiga och ta ansvar för olika aktiviteter.

Värdet av flerspråkighet framträder inte tydligt i verksamheten. Det finns få exempel som avspeglar att barnen har olika kulturell och språklig bakgrund. Böcker på andra språk än svenska syns exempelvis inte i verksamheten. Vid besöksdagarna förekommer flera situationer i vardagsarbetet där barnens erfarenheter och bakgrund skulle kunnat stärkas på ett naturligt sätt. Det framgår att stödandet av barnens kultur och erfarenheter är beroende av de pedagoger, "eldsjälar", som är drivande i arbetet med flerspråkiga barn och som också ofta ansvarar för flerspråkiga barn. Som förklaring ges att dessa lärare är mest insatta i barnens bakgrund utifrån att de är deras "ansvarsbarn." De sägs också ha mer kunskap om andraspråkslärande och det framskymtar att rektorn och personalen har en stor tillit till dessa pedagoger.

Trygghet, trivsel och värdegrundsarbete i förskolan

En framgångsfaktor i arbetet med flerspråkiga barn är en trygg miljö.

Det finns ett gott klimat mellan barnen och mellan barn och vuxna i de besökta barngrupperna. Barnen pratar och lyssnar på varandra och vuxna finns också för det mesta i närheten. Besöken och intervjuerna bekräftar att det sällan förekommer konflikter. Personalen uttalar att de strävar efter att hela tiden ha ett handledande förhållningssätt i arbetet. Rektorn betonar att vuxna hela tiden måste leva som de lär. Samtliga intervjuade bekräftar att miljön upplevs trygg. Föräldraenkäter, föräldramöten och återkommande samtal med föräldrarna och barnen samt iakttagelser i vardagen genomförs för att följa barnens upplevelse av trygghet.

2. Anpassas arbetet vid Sundets förskola till barnens behov och intressen?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Sundets förskola behöver utveckla det pedagogiska arbetet så att det fokuserar mer på flerspråkiga barns erfarenheter och förutsättningar. Skolinspektionen bedömer också att förskolan behöver förbättra uppföljning och utvärdering av barnens språk- och kunskapsutveckling. Vidare gör Skolinspektionen bedömningen att förskolan behöver utveckla samarbetet såväl internt som externt för att stödja barnens allsidiga utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.

Skolinspektionens iakttagelser

Förskolans språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

Ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt är en av framgångsfaktorerna i arbetet med flerspråkiga barn. Som framgår i inledningen av denna rapport innebär ett sådant arbetssätt bland annat att personalen känner till de flerspråkiga barnens unika behov och utgår ifrån dessa. Detta i sin tur innebär att barnen får utgå ifrån egna erfarenheter, ges möjlighet att relatera nya kunskaper till de egna begreppen och att förstå de sammanhang som kunskaperna presenteras i.

Inslag i verksamheten som anknyter till flerspråkighet är sparsamma. Benämningar på ord och begrepp på olika språk framträder inte under besöket och barnens modersmål uppmuntras inte heller tydligt. Personalen är dock medveten om vikten av att stödja språkutveckling i allmänhet och även till viss del flerspråkighet. De utgår från planerade aktiviteter som dels bygger på barngruppens behov och intressen, dels personalens kunskap om barnens behov. Personalen grupperar barnen genom att blanda barn som kommit olika långt i sin språkliga utveckling. I intervjuer anges att en utgångspunkt i arbetet är att det ska vara roligt och lustfyllt. Spel, utmanande inslag och eget utforskande är exempel som sker under besöket. Sång, bilder, färg och lera är vanliga uttrycksformer som används. Personalen arbetar för att lyssna, ta barnen på allvar och uppmuntra dem att tänka själva. Se vidare under frågeställning 3, Ges barnen möjlighet att utveckla sitt modersmål.

Förskolans interna samarbete

Alla som arbetar i förskolan ska samarbeta för att erbjuda en god miljö för utveckling, lek och lärande.

Det finns en pedagogisk potential som inte samordnas optimalt mellan avdelningarna. Samarbetet inom förskolan har främst organisatorisk karaktär och sker vid planering, vila, öppning och stängning. Avdelningarna har ett gemensamt byggrum och ateljé som ger förutsättningar för pedagogiskt samarbete. Ett naturligt samarbete rör de fem-åringar från avdelningarna som ska förberedas för övergång till förskoleklassen. För denna förberedelse finns en utarbetad arbetsgång och som sägs börja under hösten för

att avslutas under våren. Vid besöket i januari har detta förberedande arbete med fem-åringarna inte startat.

Förskolan saknar en struktur för gemensamt lärande i arbetet med att stödja modersmål. Det saknas också en tydlig plan vid övergången av barn inom förskolan. Intervjuer bekräftar att det är oklart vilken information som ska föras över, bland annat nämns behov av att veta mer om arbetet med att stödja modersmålet. Det saknas även forum för planering mellan modersmålstränare och lärare i förskolan i syfte att främja ett språk - och kunskapsutvecklande arbete. Samarbete av mer informell karaktär förekommer med modersmåsläraren i finska.

I upptagningsområdet finns Uddens förskola som också arbetar med flerspråkiga barn. Udden har samma rektor som Sundets förskola. Personalen uttrycker att de inte känner till hur andra förskolor tänker och agerar i arbetet med flerspråkiga barn. Det finns organiserade forum i upptagningsområdet i form av nätverk men när det gäller lärandet utifrån flerspråkiga barn förekommer det sällan på agendan.

Uppföljning och utvärdering av barnens språk- och kunskapsutveckling

För att kunna utforma en verksamhet som bygger på barnens behov och intressen och stödjer deras utveckling och lärande måste förskolan följa barnens utveckling. Detta krävs också för att kunna följa upp och utvärdera verksamhetens resultat.

Det pedagogiska arbetet utgår från målen i läroplanen för förskolan. Personalen dokumenterar barnens lärande i en särskild pärm och reflekterar över genomförda aktiviteter i arbetslagen och i samtalsgrupper. Det framkommer att uppföljningen i princip görs på samma sätt för barn med svenska som modersmål som barn med ett annat modersmål. Det innebär att lärandet utifrån ett flerspråkigt perspektiv inte tydligt följs upp och utvärderas. Därmed saknas viktiga underlag för att kunna driva ett tydligt förbättringsarbete avseende dessa barns behov av språklig utveckling och kognitiva utmaningar.

3. Ges barnen möjligheter att utveckla sitt modersmål vid Sundets förskola?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Sundets förskola behöver förbättra arbetet med att stödja alla barn som har ett annat modersmål än svenska så att de utvecklar sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål. Skolinspektionen bedömer också att förskolan behöver lyfta värdet av ett starkt modersmål med föräldrarna.

Skolinspektionens iakttagelser

Arbetet med att ge barnen möjlighet att utveckla sitt modersmål

En viktig framgångsfaktor i arbetet med de flerspråkiga barnen är att de ges möjlighet att träna och använda samtliga sina språk. Stöd och uppmuntran att använda modersmålet är en värdefull hjälp att utveckla flerspråkighet och stärka identitet och kunskapsutveckling.

De finsktalande barnen ges i viss mån möjlighet att utveckla sitt modersmål medan det i övriga modersmål inte finns samma förutsättningar. Personalen är medveten om värdet av att stödja modersmålet för att stärka språk- och kunskapsutveckling. På de två avdelningarna för barn i åldern 3–5 år finns personal som talar både svenska och finska. De barn som har finska som modersmål får också stöd av modersmålstränare vid ett tillfälle per vecka. I övriga språk som persiska, hindi eller somaliska finns varken tillgång till personal i verksamheten som talar dessa språk eller modersmålstränare. Vid besöksdagarna talas genomgående svenska med alla barn och det framkommer inte ett tydligt arbete i verksamheten för att stödja olika modersmål så att det omfattar alla flerspråkiga barn. Det framgår också att vissa föräldrar enbart vill att barnen utvecklar det svenska språket och att personalen i viss mån lyssnat till detta. Se även frågeställning 2, Anpassas arbetet till barnens behov och intressen i förskolan?

4. Har personalen vid Sundets förskola adekvat utbildning och erbjuds de relevant kompetensutveckling?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att personalen bör erbjudas kompetensutveckling som syftar till att förbättra arbetet med flerspråkiga barn.

Skolinspektionens iakttagelser

Personalens utbildningsnivå och kompetensutveckling

Personalens utbildningsnivå och kompetens har avgörande betydelse för att förskolan ska kunna erbjuda barnen en verksamhet som främjar och stimulerar deras utveckling och lärande.

Förskolan har genomfört kompetensutveckling i pedagogisk dokumentation för alla lärare. Det pågår ett arbete i upptagningsområdet för att utveckla kompetensen och förståelsen om förskolan respektive skolans uppdrag i stort.

När det gäller flerspråkiga barn framgår det i samtliga intervjuer behov av att ytterligare stärka kompetensen i det arbetet. Både rektorn och personalen ger exempel på områden där ökad kunskap behövs. Det avser bland annat senaste forskning, tillämpning i praktiken och hur man systematiskt kan stödja flerspråkighet.

Personalen uttrycker också önskemål om att ta del av varandras arbete/arbetssätt avseende flerspråkighet. Detta gäller både inom förskolan och mellan Uddens förskola och Sundets.

Ängskolan

Ängskolan som ingår i Hertsö upptagningsområde omfattar förskoleklass och grundskolans årskurser 1–6. Lärarna är organiserade i årskursvisa arbetslag. I arbetslagen 1–3 ingår förutom klasslärare också fritidspedagoger i respektive årskurs. I varje arbetslag i

årskurserna 4–6 finns två klasslärare och en resurslärare. Skolan leds av en rektor. Eleverna fortsätter sin skolgång i årskurserna 7–9 vid Hertsöskolan.

Vid Ängskolan finns 230 elever. Rektorn bedömer att ungefär 29 procent av eleverna är flerspråkiga och representerar 14 olika nationaliteter. Av dessa elever bedömer skolan att ungefär 80 procent är i behov av svenska som andraspråk.

För närvarande finns inga nyanlända elever på Ängskolan eftersom dessa elever placeras i kommunens centrala förberedelseenhet Välkomsten. Skolinspektionen har vid granskningen besökt årskurserna 2 och 4 vid skolan.

1. Utgår arbetet vid Ängskolan ifrån elevernas kulturella bakgrund och livsmiljö?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Ängskolan i hög grad behöver utgå från elevernas bakgrund och förutsättningar för att stärka elevernas identitet och värdet av flerspråkighet.

Skolinspektionens iakttagelser

Arbetet för att stärka elevernas självkänsla och identitet

För att stärka flerkulturell identitet visar forskning på värdet av att lärare och övrig personal har intresse för elevernas kultur och skiftande bakgrund och skapar en mångkulturell miljö. Det är därmed värdefullt med ett innehåll i undervisningen som kan stärka elevernas flerkulturella identitet.

Samtliga intervjuade uppger att de får en bra bild av de elever som överlämnas från Välkomsten till Ängskolan. Vid övergången till Ängskolan överlämnas en bedömning av elevens sociala förmågor, kunskapsutveckling i svenska samt något om empatisk förmåga. Rektorn och personalen påpekar dock att det är svårare att integrera elever socialt i klasserna idag jämfört med då eleverna kom direkt till skolan. Av samtalen framgår också att kunskapen om Välkomstens uppdrag är begränsad.

Ängskolan genomför en kartläggning av elevens språkliga färdighetsnivå. Den avgör hur mycket tid eleven får undervisning i svenska som andraspråk. När eleverna på Ängskolan går över från förskoleklassen till grundskolan har man också överlämnandekonferenser där lärarna får vidare information om barnen. I första hand handlar detta om gruppdynamiken, det sociala samspelet och elevernas eventuella behov av särskilt stöd. Lärarna uppger att det saknas tid för någon djupare diskussion.

När det gäller elevens kunskapsutveckling i andra ämnen ligger ett stort ansvar hos klassläraren att ta tillvara elevernas kultur och bakgrund. Lärarna visar ett stort engagemang i arbetet med eleverna. I lärmiljön finns avtryck och innehåll som visar elevernas olika språkliga bakgrund och skiftande kultur. Vid planering och genomförande av undervisningen finns en tydlig ambition att ta hänsyn till elevernas bakgrund och erfarenheter. Det varierar dock i vilken utsträckning detta sker. Se vidare frågeställning 2, Anpassas arbetet till elevernas behov och intressen?

Skolans värdegrundsarbete

Trivsel och trygghet är grundläggande förutsättningar för elevernas framgångar i skolarbetet.

Granskningen visar att värdegrundsarbetet är en naturlig del i vardagen och att skolan systematiskt följer upp och utvärderar detta arbete. Det råder stor acceptans elever emellan som exempelvis tar sig uttryck i att de lyssnar på varandra och ger varandra utrymme i olika sammanhang. Utgångspunkten i skolans arbete "att mångfald berikar" förklaras bland annat av de intervjuade med att normen är att vara olika. Eleverna uppger också att de känner sig väl bemötta. Lärarna visar exempel på ett bra förhållningssätt och skicklighet i att möta olika barn. Lektionsbesöken präglas genomgående av god arbetsro och elever som trivs.

2. Anpassas arbetet till elevernas behov och intressen vid Ängskolan?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Ängskolan i högre grad bör planera innehåll och arbetsformer utifrån elevernas behov, förutsättningar och erfarenheter. Skolinspektionen bedömer också att skolan behöver förbättra uppföljning och utvärdering av de flerspråkiga elevernas språk- och kunskapsutveckling i syfte att öka måluppfyllelsen. Samarbetet mellan olika lärarkategorier behöver också utvecklas för att ge stöd åt elevernas hela språk- och kunskapsutveckling. Skolinspektionen bedömer att de elever vid Ängskolan som behöver undervisning i svenska som andraspråk inte får det i tillräcklig omfattning och undervisningen genomförs inte i enlighet med författningarnas krav.

Skolinspektionens iakttagelser

Språk- och kunskapsutvecklande arbete

Språkutveckling sker inte isolerat utan måste kopplas till ett för eleven meningsfullt innehåll och användas och produceras i olika sammanhang. Val av innehåll och arbetsformer i undervisningen måste ge stöd för elevens språk- och kunskapsutveckling i meningsskapande sammanhang.

Lektionsbesöken visar att lärarna har ett positivt förhållningssätt till eleverna. Skolan har lång erfarenhet av att möta elever med flerspråkig bakgrund och ser en positiv utmaning i att utforma en pedagogisk verksamhet som passar en så heterogen elevgrupp. Både genom den kartläggning som genomförs och det dagliga arbetet, anser lärarna att de har en god uppfattning om elevernas bakgrund. Lärarna uppger att de använder många uttrycksformer bland annat genom drama och lek för att skapa förståelse. I det luciaspel som genomförs deltar alla elever aktivt. Lärarna arbetar också medvetet för att tempot i talsituationer inte ska vara för högt. Vidare tydliggör de begrepp på olika sätt som de sätter in i ett sammanhang, vilket också flektionsbesöken ger flera exempel på. Målsättningen är att bygga en tillåtande kultur där läraren på olika sätt uppmuntrar elevens lärande.

Vid lektionsbesöken utgår uppgifter och samtal främst från klassens behov och vid några tillfällen från elevernas bakgrund och erfarenheter. Lärarna anser sig vara flexibla i sitt tänkande. De framhåller dock att den stora utmaningen är att räkna till för varje elevs behov. Personalen uppger även att skolans resurser är begränsade. Lektionsbesöken visar att i exempelvis ämnet engelska är elevernas kunskaper bristfälliga både i svenska och engelska språket, vilket försvårar lärandet. Skolans resultat i det nationella provet i ämnet engelska ligger också lägre än resultaten i svenska och matematik.

Svenska som andraspråk

Svenska som andraspråk är ett eget ämne för en speciell elevgrupp med syftet att eleverna ska uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket i nivå med elever som har svenska som modersmål. Elever i behov av svenska som andraspråk har rätt till sådan undervisning.

Ängskolan uppger att 80 procent av eleverna med ett annat modersmål än svenska är i behov av svenska som andraspråk. Alla dessa elevers behov tillgodoses dock inte. Skolan genomför en bedömning av den språkliga nivån hos elever med annat modersmål än svenska. Eleverna fördelas i nybörjar-, mellan- respektive avancerad nivå. För nybörjarnivå ger skolan exempelvis minst 400 min/vecka, medelnivå 280 min/vecka och avancerad nivå 40–80 min/vecka. Av intervjuer framgår att uppdelningen i tid är beroende på resurser. En lärare i svenska som andraspråk genomför undervisning i ämnet.

Det sätt som skolan valt att organisera undervisningen i svenska som andraspråk signalerar att den ges i form av stöd, där undervisningen främst handlar om förståelse av ord och begrepp samt även språklig struktur. Enligt skolan är det ibland svårt att veta var gränsen går mellan ämnet svenska som andraspråk och stöd för andraspråkstalare. Det är oklart om alla elever undervisas enligt kursplan. Vissa elever får huvuddelen av sin undervisning av sin klasslärare som har utbildning i ämnet svenska samtidigt som de under vissa pass i veckan lämnar gruppen för att få undervisning av skolans lärare i svenska som andraspråk. Intervjuade uppger dock att eleverna i nämnda elevgrupp bedöms utifrån kursplanen i svenska som andraspråk.

Samverkan och samarbete mellan lärare

Det är värdefullt för de flerspråkiga eleverna att lärarna samverkar kring det pedagogiska ansvaret för elevernas utveckling och lärande.

Granskningen visar att det finns ett stort engagemang bland lärare som undervisar flerspråkiga elever vid Ängskolan. Samverkan kring språk- och kunskapsutvecklande arbete i alla undervisningsämnen genomförs däremot i begränsad omfattning i de granskade årskurserna.

Intervjuade klasslärare uttrycker dock en önskan om att ha tillgång till lärare i svenska som andraspråk i klassens arbete i alla ämnen och mer av samplanering mellan klasslärare och lärare i svenska som andraspråk samt med modersmålslärare.

När det gäller samverkan med hemmen så har upptagningsområdets förskolor och skolor, med stöd av tolk, genomfört språkvisa föräldramöten för burmesiska och kur-

diska föräldrar. Där gavs bland annat allmän information om förskolans och skolans uppdrag samt om modersmålsstöd/modersmålsundervisning. Tanken är att dessa möten ska utvidgas till fler språkgrupper. Uppslutningen till dessa möten har enligt skolan varit god och föräldrarna uppges vara positiva till denna mötesform.

Uppföljning och utvärdering av språk- och kunskapsutvecklande arbete

Arbetet med att förbättra kvaliteten i skolan förutsätter att skolan har system för uppföljning och utvärdering för att styra mot uppsatta mål.

Även om all intervjuad personal vid Ängskolan uppvisar ett aktivt och medvetet arbete kring språk- och kunskapsutveckling saknar skolan en systematisk uppföljning och utvärdering av detta. Det språk- och kunskapsutvecklande arbete som pågår i klasserna följs inte upp och utvärderas i skolans kvalitetsredovisning. Skolan beskriver däremot i sin kvalitetsredovisning hur eleverna kartläggs och hur fördelningen av tilldelade resurser sker.

Enskilda elever följs kontinuerligt i samband med klasskonferenser och elevvårdskonferenser, men det framkommer inte någon samlad bild av vad arbetet med flerspråkiga elever leder till och vilka åtgärder som behöver vidtas. Då skolan inte synliggör det språk- och kunskapsutvecklande arbetet, finns risk att kunskapen stannar hos den enskilda läraren eller arbetslaget.

3. Ges eleverna möjligheter att utveckla sitt modersmål vid Ängskolan?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn behöver följa upp modersmålsundervisningens kvalitet och resultat i ämnet. Ängsskolan behöver också vidta åtgärder för att få till stånd samverkan mellan verksamheterna och säkra rätten till särskilt stöd i form av studiehandledning på modersmålet.

Skolinspektionens iakttagelser

Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet

Stöd och uppmuntran att använda modersmålet är en värdefull hjälp att utveckla flerspråkighet och stärka identitets- och kunskapsutveckling. Elever i behov av studiehandledning på modersmålet ska erbjudas sådan handledning. Aktuell forskning framhåller också att ett starkt modersmål och ett starkt andraspråk är viktiga förutsättningar för att elever ska lyckas i sina skolarbeten.

Eleverna på Ängskolan får modersmålsundervisning i spanska, ryska och finska. Det finns ett stort antal elever vid Ängskolan som talar burmesiska vars föräldrar önskar att barnen ska få undervisning i språket. I dagsläget uppger kommunen och skolan att lärare saknas. Det finns också elever som är i behov av studiehandledning på modersmålet vilket inte tillgodoses.

Granskningen visar att modersmålsundervisningen vid Ängskolan bedrivs som en parallell verksamhet där ämnet modersmål tycks vara vid sidan om annan undervis-

ning. Modersmåslärarna kommer till skolan en gång varje vecka, då de undervisar berörda elever. Granskningen visar också att klasslärarna, läraren i svenska som andraspråk och modersmåslärarna har begränsad kännedom om varandras undervisning. Rektorn på skolan har heller ingen insyn i modersmålsundervisningen och elevernas måluppfyllelse i ämnet. Det förekommer inte någon samverkan mellan berörda lärare. Som skäl anges att förutsättningarna är begränsade då exempelvis modersmåslärarna ambulerar mellan olika skolor. Däremot finns samordning som gäller överlämnande av elever från Välkomsten till skolan. Lärarna uttrycker dock att eleverna måste få vidmakthålla och utveckla sitt modersmål samtidigt som de får utveckla sitt andraspråk.

På skolnivå finns inte något systematiskt arbete för att införliva modersmålsundervisningen som en del i den pedagogiska planeringen av elevernas lärande. Ängskolan arbetar med att upprätta skriftliga omdömen men dessa omfattar inte ämnet modersmål. Skolan saknar system för att inhämta ett omdöme i ämnet till de skriftliga omdömen som upprättas till elevernas individuella utvecklingsplaner, IUP. Därmed saknas en tydlig linje som genomsyrar elevernas undervisning.

4. Har lärarna utbildning i de ämnen de undervisar i och erbjuder lärarna relevant kompetensutveckling vid Ängskolan?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Ängskolans lärare bör erbjudas mer av kompetensutveckling avseende språk- och kunskapsutvecklande arbete.

Skolinspektionens iakttagelser

Lärarnas utbildning

Lärarnas utbildningsnivå och kompetens är en avgörande framgångsfaktor för elevernas framgångar i skolarbetet.

All personal vid skolan har pedagogisk utbildning som svarar mot den undervisning de i huvudsak bedriver. Personalen arbetar medvetet kring språk- och kunskapsutvecklande arbete men kunskapen om andraspråkslärande och ämnet svenska som andraspråk varierar i personalgruppen. Få lärare har utbildning i ämnet svenska som andraspråk. Rektorn och personalen menar att förutsättningarna för att genomföra ett språk- och kunskapsutvecklande arbete till alla flerspråkiga elever är begränsade.

Det pågår regelbundna nätverksträffar i skolområdet och i Luleå kommun. Dessa uppfattas av berörda andraspråkslärare vara kompetenshöjande. Lärarna vid skolan påbörjade en bokcirkel kring Stärk språket, stärk lärandet. Samtliga intervjuade bekräftar att arbetet var givande men att det inte slutförts med anledning av att alla nu arbetar med skriftliga omdömen. Det uppges att bokcirkeln ska slutföras senare.

Generell kompetensutveckling har bland annat genomförts om internationell förståelse, att lära på sitt andraspråk, storyline, performansanalys samt Sverige och islam.

Porsöskolan

Porsöskolan som ingår i Björkskatans upptagningsområde omfattar förskoleklass och grundskola årskurserna 1–6. Undervisningen är organiserad utifrån såväl åldershomogena som åldersblandade grupper. Porsöskolan utgörs av två spår, Lillön och Vintergatan som båda omfattar verksamhet i förskoleklass, årskurserna 1–6 samt fritidshem. Skolan leds av en rektor. Porsöskolan ligger granne med Luleå tekniska universitet och i skolan finns ett av Luleås två barnbibliotek. Eleverna fortsätter sin skolgång i årskurserna 7–9 vid Björkskataskolan.

Vid Porsöskolan finns 183 elever. Rektorerna bedömer att ungefär 28 procent av eleverna är flerspråkiga och representerar 18 olika nationaliteter. Skolan bedömer att cirka 50 procent av de flerspråkiga eleverna är i behov av undervisning i svenska som andraspråk. Skolinspektionen har vid granskningen besökt årskurserna 2 och 4 vid skolan.

1. Utgår arbetet vid Porsöskolan ifrån elevernas kulturella bakgrund och livsmiljö?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Porsöskolan i högre grad bör utgå från elevernas bakgrund och förutsättningar för att stärka elevernas identitet och värdet av flerspråkighet.

Skolinspektionens iakttagelser

Arbetet för att stärka elevernas självkänsla och identitet

För att stärka flerkulturell identitet visar forskning på värdet av att lärare och övrig personal har intresse för elevernas kultur och skiftande bakgrund och skapar en mångkulturell miljö. Det är därmed värdefullt med ett innehåll i undervisningen som kan stärka elevernas flerkulturella identitet.

Samtliga intervjuade uppger att de får en bra bild för fortsatt arbete av de elever som kommer från Välkomsten till Porsöskolan. För dessa elever överlämnas en bedömning av elevens sociala förmågor, kunskapsutveckling i svenska, något om empatisk förmåga och bakgrund.

Vid överlämnande av barnen från förskolan till Porsöskolan finns en tydlig struktur och samma rutiner gäller för alla barn. Det är däremot otydligt hur arbetet med att stödja flerspråkiga barns språk - och kunskapsutveckling delges. Fokus ligger på barnens lärande under förskoletiden och hur detta bäst kan tas tillvara. Barnens portfolio-pärmar står i centrum i mötet med läraren i förskoleklassen och barnen själva ges också möjlighet att berätta om sitt lärande.

Porsöskolan genomför kartläggning av elevernas språkliga förmåga bland annat utifrån en så kallad performansanalys och Nya språket lyfter. Den avgör hur mycket tid eleven får undervisning i svenska som andraspråk.

När det gäller elevens kunskapsutveckling i andra ämnen ligger ett stort ansvar hos klassläraren att ta tillvara elevernas kultur och bakgrund. Lärarna arbetar engagerat

med eleverna. I lärmiljön finns sparsamt med avtryck och innehåll som visar elevernas olika språkliga bakgrund och erfarenheter. Det framgår att de elever som är födda i Sverige och är flerspråkiga inte alltid ses som flerspråkiga barn av personalen. Det varierar också beroende på lärare i vilken mån hänsyn tas till elevernas bakgrund och erfarenheter vid planering och genomförande av undervisningen. Värdet av flerspråkighet genomsyrar inte verksamheten. Se vidare frågeställning 2, Anpassas arbetet till elevernas behov och intressen?

Skolans värdegrundsarbete

Trivsel och trygghet är grundläggande förutsättningar för elevernas framgångar i skolarbetet.

Granskningen visar att värdegrundsarbetet är en naturlig del i vardagen och skolan följer systematiskt upp de olika insatser som genomförs i verksamheten. Lektionerna som inspektörerna besöker präglas generellt av arbetsro. Lektionsbesöken ger exempel på att eleverna lyssnar på varandra och ger varandra utrymme i olika sammanhang. Lärarna styr i stor utsträckning undervisningen och ger på flera olika sätt positiv uppmuntran till eleverna.

2. Anpassas arbetet till elevernas behov och intressen vid Porsöskolan?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Porsöskolan tydligare behöver planera innehåll och arbetsformer utifrån elevernas behov och erfarenheter. Skolinspektionen bedömer också att skolan behöver förbättra uppföljning och utvärdering av flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling i syfte att öka måluppfyllelsen. Samarbetet mellan olika lärarkategorier behöver också utvecklas för att ge stöd åt elevernas hela språk- och kunskapsutveckling. Skolinspektionen bedömer att de elever vid Porsöskolan som behöver undervisning i svenska som andraspråk inte får det i tillräcklig omfattning och att undervisningen inte genomförs i enlighet med författningarnas krav.

Skolinspektionens iakttagelser

Språk- och kunskapsutvecklande arbete

Språkutveckling sker inte isolerat utan måste kopplas till ett för eleven meningsfullt innehåll och användas och produceras av eleven i olika sammanhang. Val av innehåll och arbetsformer i undervisningen måste därför ge stöd för elevens språk- och kunskapsutveckling i meningsskapande sammanhang.

Anknytningen till elevernas kulturella bakgrund och erfarenheter i olika ämnen sker i begränsad omfattning. Vid lektionsbesöken utgår undervisningen i stor utsträckning från behoven i klassen som helhet och företrädesvis ges uppgifter av samma slag till alla elever.

Lärarna vid Porsöskolan får genom läsförståelseövningar och diagnoser, kartläggningen av flerspråkiga elever och i sitt dagliga arbete en god uppfattning om alla elevers behov. I arbetet använder skolan sig av olika uttrycksformer som bild, dans, drama,

sång och musicerande, vilka enligt intervjuer gynnar alla elever. Lärarna skapar sammanhang genom tematiskt arbete där de exempelvis använder sig av storyline och tankekartor. Vid lektionsbesöken anknyter lärarna i liten grad till elevernas kulturella bakgrund och erfarenheter. Däremot anser de att alla elevers starka sidor synliggörs kontinuerligt genom dialog och positiv uppmuntran. Lärarna framhåller att de hela tiden måste ha ett positivt förhållningssätt och visa på höga förväntningar.

Svenska som andraspråk

Svenska som andraspråk är ett eget ämne för en speciell elevgrupp med syftet att eleverna ska uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket i nivå med elever som har svenska som modersmål. Elever i behov av svenska som andraspråk har rätt till sådan undervisning.

Porsöskolan bedömer att 42 procent av de flerspråkiga eleverna är i behov av svenska som andraspråk. Alla dessa elever får inte kontinuerlig undervisning i ämnet. Skolans bedömning av den språkliga nivån görs bland annat utifrån en så kallad performansanalys och Nya språket lyfter, vilka avgör undervisningstiden i svenska som andraspråk.

Undervisningen i svenska som andraspråk utgår inte från kursplanen i svenska som andraspråk för eleverna i årskurserna 4–6 utan dessa elever undervisas och bedöms utifrån kursplanen i svenska. Det sätt som skolan valt att organisera ämnet signalerar att den ges i form av stöd. Undervisningen handlar främst om förståelse av ord och begrepp samt även språklig struktur. Det förekommer att elever vid vissa tillfällen får möjlighet att bearbeta texter som övriga i klassen arbetar med. Hos personalen finns en omedvetenhet om ämnet svenska som andraspråk i den bemärkelsen att ämnet tycks ses som stöd.

Uppföljning och utvärdering av språk- och kunskapsutvecklande arbete

Arbetet med att förbättra kvaliteten i skolan förutsätter att skolan har system för uppföljning och utvärdering för att styra mot uppsatta mål.

Skolan genomför inte en övergripande uppföljning och utvärdering av det språk- och kunskapsutvecklande arbetet som bedrivs. Enskilda elever följs kontinuerligt i samband med klasskonferenser och elevvårdskonferenser, men det finns ingen samlad bild av vad arbetet med flerspråkiga elever leder till och vilka åtgärder som behöver vidtas. Då skolan inte synliggör det språk- och kunskapsutvecklande arbetet, finns risk att kunskapen stannar hos den enskilda läraren eller arbetslaget.

Samverkan och samarbete mellan lärare

Det är värdefullt för de flerspråkiga eleverna att lärarna samverkar kring det pedagogiska ansvaret för elevernas utveckling och lärande.

Granskningen visar att strukturer och forum för samarbete i syfte att skapa en helhet i det språk- och kunskapsutvecklande arbetet generellt och för varje enskild elev inte finns. All intervjuad personal på Porsöskolan är medveten om betydelsen av moders-

mål, undervisning i svenska som andraspråk samt studiehandledning på modersmålet i alla ämnen. Samarbete förekommer dock i begränsad omfattning mellan modersmåls-lärare och klasslärare samt mellan lärare i svenska som andraspråk och klasslärare.

3. Ges eleverna möjligheter att utveckla sitt modersmål vid Porsöskolan?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn behöver följa upp modersmålsundervisningens kvalitet och resultat i ämnet. Porsöskolan behöver också vidta åtgärder för att få till stånd samverkan mellan verksamheterna och säkra rätten till särskilt stöd i form av studiehandledning på modersmålet.

Skolinspektionens iakttagelser

Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet

Stöd och uppmuntran att använda modersmålet är en värdefull hjälp att utveckla flerspråkighet och stärka identitet och kunskapsutveckling. Elever i behov av studiehandledning på modersmålet ska erbjudas sådan handledning. Aktuell forskning framhåller också att ett starkt modersmål och ett starkt andraspråk är viktiga förutsättningar för att elever ska lyckas i sina skolarbeten.

Granskningen visar att modersmålsundervisningen på Porsöskolan bedrivs som en parallell verksamhet och att ämnet modersmål tycks vara vid sidan om annan undervisning. Modersmålslärarna, vilka är anställda av Välkomsten, kommer till skolan en gång varje vecka, då de undervisar berörda elever. Granskningen visar också att klasslärarna, läraren i svenska som andraspråk och modersmålslärarna har begränsad kännedom om varandras undervisning. I intervjuer framgår att rektorena på skolan har liten insyn i modersmålsundervisningens innehåll och elevernas måluppfyllelse i ämnet. Det förekommer inte någon samverkan mellan berörda lärare. Som skäl anges att förutsättningarna är begränsade då exempelvis modersmålslärarna ambulerar mellan olika skolor. Däremot finns samordning som gäller överlämnande av elever från Välkomsten till Porsöskolan. Det framkommer också att studiehandledning på modersmålet för de elever som behöver det inte tillgodoses vid skolan.

På skolnivå finns inte något systematiskt arbete för att införliva modersmålsundervisningen som en del i den pedagogiska planeringen av elevernas lärande. Skriftliga omdömen upprättas av modersmålslärare som delges berörda klasslärare. Ibland hålls utvecklingssamtalen tillsammans med klassläraren och ibland har modersmålsläraren egna samtal. Skolan arbetar med att upprätta skriftliga omdömen men dessa omfattar inte ämnet modersmål. Porsöskolan saknar system för att inhämta dessa omdömen till elevernas individuella utvecklingsplaner, IUP. Därmed saknas en tydlig linje som genomsyrar elevernas undervisning.

4. Har lärarna utbildning i de ämnen de undervisar i och erbjuds lärarna relevant kompetensutveckling vid Porsöskolan?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Porsöskolans lärare bör erbjudas mer av kompetensutveckling avseende språk- och kunskapsutvecklande arbete.

Skolinspektionens iakttagelser

Lärarnas utbildning

Lärarnas utbildningsnivå och kompetens är en avgörande framgångsfaktor för elevernas framgångar i skolarbetet.

Skolinspektionens granskning visar att all personal vid Porsöskolan har pedagogisk utbildning som svarar mot den undervisning de i huvudsak bedriver. Flera lärare har utbildning i svenska som andraspråk. Personalen som undervisar flerspråkiga elever är engagerad och medveten om betydelsen av modersmålsundervisning, studiehandledning på modersmålet i alla ämnen samt undervisning i svenska som andraspråk. Där emot varierar kunskapen hos personalen om andraspråklärande och synen på ämnet svenska som andraspråk.

Porsöskolan arbetar med skriftliga omdömen och utbildning av språkpiloter och matematikpiloter. Vid besöket genomfördes en insats som ett led i att öka förståelsen och kunskapen mellan förskola och skola.

När det gäller flerspråkiga barn framhåller rektorerna att det behövs kompetensutveckling avseende förhållningssätt. Porsöskolan har ansökt om medel för en skapande skola som bygger på mångkulturalitet.

Huvudmannens ansvar för undervisning av flerspråkiga barn/elever

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer också att huvudmannen behöver vidta åtgärder så att de elever som behöver studiehandledning på modersmålet i de granskade verksamheterna också får detta stöd. Rektorerna vid Ängsskolan och Porsöskolan ges inte förutsättningar att i tillräcklig omfattning tillgodose behovet av studiehandledning på modersmålet.

Skolinspektionens iakttagelser

Luleå kommun har en uttalad policy kring barn och elever med annat modersmål än svenska. Även om retoriken säger att olikheter ska ses som en resurs framträder bilden av att flerspråkiga barn och elever i praktiken inte fullt ut ges de förutsättningar som behövs för att nå skolframgång. I de granskade verksamheterna i Luleå kommun finns generellt en medvetenhet om betydelsen av modersmålsundervisning, studiehandledning på modersmålet i alla ämnen och undervisning i svenska som andraspråk. Betydelsen av hur arbetet med språk- och kunskapsutveckling optimalt kan nås tycks dock inte genomsyra alla led i styrningen. Flerspråkiga barn och elever riskerar att bli en marginaliserad grupp som överläts till kunniga pedagoger, vilka ansvarar för och be-

driver ett arbete utifrån de förutsättningar som ges. Förhållningssättet att se flerspråkiga barn och elever som en framgångsfaktor för ökad måluppfyllelse behöver tydligare genomsyra hela ledningsstrukturen.

För att det språk- och kunskapsutvecklande arbetet ska förstås och omsättas från förvaltningsnivå till de granskade verksamheterna finns behov av kompetensutveckling. Kunskapen om andraspråklärande behöver bland annat utvecklas vid de granskade verksamheterna. Alla lärare behöver kunna förstå sitt ämne i relation till vad lärande på ett andraspråk innebär och hur man kan arbeta språk- och kunskapsutvecklande i alla undervisningsämnen. Ämnet svenska som andraspråk ses i de granskade skolorna främst som en stödverksamhet i språkutvecklingen och inte som ett eget ämne med en kursplan som ska följas. I de besökta verksamheterna framkommer att den information som delges föräldrarna om språk- och kunskapsutvecklande arbete i många fall tycks vara beroende av enskilda lärares kunskap om detta.

Det framkommer att rätten till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet tillgodoses i begränsad omfattning i de granskade verksamheterna. Rektorerna ansöker hos Välkomsten som i första hand tillgodoser modersmålsundervisning i finska, ryska och spanska i de granskade skolorna. Vid Ängskolan finns exempelvis ett stort antal elever som talar burmesiska och som ansökt om modersmålsundervisning. Ambitionen finns hos Välkomsten att tillgodose fler språk som kan identifieras, men rektorn för Välkomsten uppger att de behov som finns inte ligger inom ramen för verksamhetens budget och att det är brist på lärare. Rektorerna vid Ängskolan och Porsöskolan har i ett flertal fall bedömt att enskilda elever varit i behov av studiehandledning på modersmålet, begärt studiehandledning för dessa elever men blivit nekad av Välkomsten. Det är således oklart utifrån kommunens organisation i vilken utsträckning rektorerna ges förutsättningar att tillgodose elevernas behov av studiehandledning på modersmålet.

Skolinspektionens slutsatser samt rekommendationer/krav på åtgärder:

Krav på åtgärder som Luleå kommun måste vidta utifrån granskningen

- Huvudmannen ger inte rektorerna vid Ängsskolan och Porsöskolan förutsättningar att i tillräcklig omfattning tillgodose behovet av studiehandledning på modersmålet. (4 kap. 1 § skollagen, 5 kap. 2 § grundskoleförordningen, Lpo 94 avsnitt 2.2 Kunskaper)

Rekommendationer till Luleå kommun som granskningen aktualiserar

- Att huvudmannen verkar för att anordna ytterligare modersmålsundervisning i de granskade skolorna.

Ängens förskola

Ängens förskola strävar efter att möta flerspråkiga barn så att barnen får goda möjligheter till lärande och utveckling. Inom förskolan bedrivs till delar ett språk- och kunskapsutvecklande arbete utifrån de flerspråkiga barnens behov. Det finns dock brister i det arbetet, vilket gör att barnen inte ges tillräckliga utmaningar och språklig stimulans. En kartläggning av barnens behov är exempelvis en viktig utgångspunkt för att i ökad grad anpassa verksamheten efter barnens behov, språk och erfarenheter. Barnens möjligheter att utveckla modersmålet och en ökad kunskap om modersmålsstödet möjligheter är viktiga utvecklingsområden. Det är också viktigt att föräldrar i dialog med förskolan ges en saklig och allsidig information om modersmålets betydelse. Förskolan behöver uppnå en pedagogisk samsyn inom området och i det ingår att personalen i ökad grad erbjuds kompetensutveckling avseende flerspråkighetsfrågor. Samarbetet såväl internt som externt behöver förbättras liksom förskolans uppföljning och utvärdering av arbetet med flerspråkiga barn. Förskolan utgör en trygg miljö för barnen och personalen mår om ett nära samarbete med flerspråkiga barns föräldrar.

Rekommendationer:

- Att Ängens förskola utvecklar tydliga rutiner för mottagandet av flerspråkiga barn.
- Att Ängens förskola förbättrar kartläggningen av och utgår från barnens bakgrund, behov och erfarenheter i verksamhetens planering och genomförande.
- Att Ängens förskola tydliggör värdet av flerspråkighet genom en saklig och allsidig dialog med barnens föräldrar.
- Att Ängens förskola utvecklar samverkan internt och externt samt vidareutveckla föräldrasamarbetet.
- Att Ängens förskola utvecklar det pedagogiska arbetet så att det har tydligt fokus på de flerspråkiga barnens språk- och kunskapsutveckling.
- Att Ängens förskola förbättrar uppföljning och utvärdering av barnens språk- och kunskapsutveckling.
- Att Ängens förskola förbättrar arbetet med att stödja alla barn som har ett annat modersmål än svenska så de utvecklar sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.
- Att Ängens förskola erbjuder kompetensutveckling som syftar till att öka kompetensen för att arbeta med flerspråkiga barn.

Sundets förskola

Personalen arbetar medvetet med att stödja språkutveckling i allmänhet och även i viss mån flerspråkighet. Olika uttrycksformer används och inslag av utforskande sker i arbetet med barnen. Personalen intar i många delar en handledande roll i barnens akti-

viteter. Det finns dock få exempel i verksamheten som avspeglar att barnen har olika kulturell och språklig bakgrund. Benämningar på ord och begrepp på olika språk är inte framträdande under besöket. Arbetet med att ta tillvara barnens kulturella bakgrund och erfarenheter är till stor del beroende av "eldsjälar" som är insatta i andraspråklärande. Det saknas en struktur inom förskolan för gemensamt lärande i arbetet med att stödja modersmålet och det framkommer behov av att veta mer om andraspråklärande. Samarbete av mer informell karaktär sker med modersmålsläraren i finska. Det saknas dock forum för planering mellan modersmålstränare och lärare i förskolan i syfte att främja ett språk- och kunskapsutvecklande arbete.

När det gäller pedagogiskt samarbete inom förskolan förekommer det i begränsad omfattning. Lärarna reflekterar i arbetslagen över barnens språkutveckling men förskolan följer inte tydligt upp och utvärderar språk- och kunskapsutveckling hos de flerspråkiga barnen. Sundets förskola bedriver ett aktivt och systematiskt värdegrundsarbete och barnen känner sig trygga.

Rekommendationer:

- Att Sundets förskola i högre grad tar tillvara barnens kulturella bakgrund i det dagliga arbetet och tydligare arbetar för att stärka barnens självkänsla och identitet så att värdet av flerspråkighet tydliggörs.
- Att Sundets förskola tydliggör värdet av flerspråkighet genom en saklig och allsidig dialog med barnens föräldrar.
- Att Sundets förskola utvecklar det pedagogiska arbetet så att det fokuserar mer på flerspråkiga barns erfarenheter och förutsättningar.
- Att Sundets förskola förbättrar uppföljning och utvärdering av barnens språk- och kunskapsutveckling.
- Att Sundets förskola utvecklar samarbetet såväl internt som externt för att stödja barnens allsidiga utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.
- Att Sundets förskola förbättrar arbetet med att stödja alla barn som har ett annat modersmål än svenska så att de utvecklar sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.
- Att Sundets förskola erbjuder kompetensutveckling som syftar till att öka kompetensen för att arbeta med flerspråkiga barn.

Ängskolan

Skolan har lång erfarenhet av att möta elever med flerspråkig bakgrund och lärarna visar ett stort engagemang. De ser en utmaning i att utforma en pedagogisk verksamhet som passar en så heterogen elevgrupp. Elevernas språkliga nivå kartläggs och lärarna får i det dagliga arbetet en god uppfattning om elevernas bakgrund. Lärarna använder

många olika uttrycksformer som exempelvis drama och lek för att skapa förståelse. De framhåller att den stora utmaningen är att försöka räkna till för varje elevs behov. I första hand försöker de tillgodose klassens behov. Lektionsbesöken visar också att uppgifter och samtal främst utgår från klassen som helhet och vid några tillfällen från elevernas bakgrund och erfarenheter.

När det gäller undervisning i svenska som andraspråk är det oklart om alla elever undervisas enligt rätt kursplan och undervisningen har mera form av stöd i ämnet svenska. Samverkan kring språk- och kunskapsutvecklande arbete i alla undervisningsämnen genomförs i begränsad omfattning. Modersmålsundervisningen vid Ängskolan bedrivs som en parallell verksamhet och studiehandledning på modersmålet för de elever som behöver det tillgodoses inte vid skolan. Personalen är medveten om betydelsen av modersmål, undervisning i svenska som andraspråk samt studiehandledning på modersmålet i alla ämnen. Däremot varierar kunskapen om andraspråklärande hos personalen. Skolan har genomfört kompetensutveckling som rör arbetet med flerspråkiga elever, men ytterligare behov finns. Skolan genomför ingen tydlig uppföljning och utvärdering av de flerspråkiga elevernas språk- och kunskapsutveckling. Ängskolan arbetar aktivt med värdegrundsfrågor i vardagen. De besökta lektionerna präglas genomgående av god arbetsro med elever som upplever trivsel och trygghet.

Krav på åtgärder:

- Ängskolan genomför inte undervisning i svenska som andraspråk i enlighet med författningarnas krav. (2 kap.15–16 §§ grundskoleförordningen)
- Ängskolan tillgodoser inte studiehandledning på modersmålet för de elever som är i behov av det. (5 kap. 2 § grundskoleförordningen, Lpo 94 avsnitt 2.2 Kunskaper)

Rekommendationer:

- Att Ängskolan i högre grad utgår från elevernas bakgrund och förutsättningar för att stärka elevernas identitet och värdet av flerspråkighet.
- Att Ängskolan i högre grad planerar innehåll och arbetsformer utifrån elevernas behov, förutsättningar och erfarenheter.
- Att Ängskolan förbättrar uppföljning och utvärdering av flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling i syfte att öka måluppfyllelsen.
- Att rektorn följer upp modersmålsundervisningens kvalitet och resultat i ämnet.
- Att skolan utvecklar samarbetet mellan olika lärarkategorier för att ge stöd åt elevernas hela språk- och kunskapsutveckling.
- Att Ängskolan erbjuder lärare mer av kompetensutveckling avseende språk- och kunskapsutvecklande arbete.

Porsöskolan

Anknytningen till elevernas kulturella bakgrund och erfarenheter i olika ämnen sker i begränsad omfattning och är helt upp till den undervisande läraren. Skolan har lång erfarenhet av att möta flerspråkiga elever och genom den kartläggning och det dagliga arbete som genomförs får lärarna en god uppfattning om elevernas behov. Skolan använder flera olika uttrycksformer som gynnar alla elever och skapar sammanhang genom tematiskt arbete. Det finns dock sparsamt med avtryck och innehåll som visar elevernas olika bakgrund och erfarenheter. Lektionsbesöken visar att genomförandet av undervisningen i stor utsträckning utgår från klassens behov och företrädesvis ges uppgifter av samma slag till alla elever.

Undervisningen i svenska som andraspråk signalerar att den ges i form av stöd och kursplanen i ämnet följs inte. Modersmålsundervisningen bedrivs som en parallell verksamhet och studiehandledning på modersmålet för de elever som behöver det tillgodoses inte vid skolan. De elever som är födda i Sverige och är flerspråkiga ses inte alltid som flerspråkiga av personalen. Samarbete förekommer i begränsad omfattning mellan modersmålslärare och klasslärare samt mellan lärare i svenska som andraspråk och klasslärare. Personalen är medveten om betydelsen av modersmål, undervisning i svenska som andraspråk samt studiehandledning på modersmålet i alla ämnen. Där emot varierar kunskapen om andraspråkslärande hos lärarna. Skolan genomför ingen tydlig uppföljning och utvärdering av de flerspråkiga elevernas språk- och kunskapsutveckling. Värdegrundsarbetet är en naturlig del i Porsöskolans vardag. Skolan följer systematiskt upp de insatser som genomförs. Eleverna upplever att miljön i huvudsak är trygg att vistas i.

Krav på åtgärder:

- Porsöskolan genomför inte undervisning i svenska som andraspråk i enlighet med författningarnas krav. (2 kap. 15–16 §§ grundskoleförordningen)
- Porsöskolan tillgodoser inte studiehandledning på modersmålet för de elever som är i behov av det. (5 kap. 2 § grundskoleförordningen, Lpo 94 avsnitt 2.2 Kunskaper)

Rekommendationer:

- Att Porsöskolan i högre grad utgår från elevernas bakgrund och förutsättningar för att stärka elevernas identitet och värdet av flerspråkighet. I det sammanhanget bör rutiner för överlämnande förbättras utifrån flerspråkiga elever.
- Att Porsöskolan tydligare planerar innehåll och arbetsformer utifrån elevernas behov, förutsättningar och erfarenheter.
- Att Porsöskolan utvecklar samarbetet mellan olika lärarkategorier för att ge stöd åt elevernas hela språk- och kunskapsutveckling.
- Att Porsöskolan förbättrar uppföljning och utvärdering av flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling i syfte att öka måluppfyllelsen.

- Att rektorn följer upp modersmålsundervisningens kvalitet och resultat i ämnet.
- Att Porsöskolan erbjuder lärare mer av kompetensutveckling avseende språk- och kunskapsutvecklande arbete.

Uppföljning

Luleå kommun ska senast den 29 november 2010 redovisa vilka insatser som genomförts eller planerats med anledning av de krav på åtgärder och rekommendationer som Skolinspektionen framfört. Insatserna ska redovisas per förskola respektive skola.

Uppföljningen ritar sig mot huvudmannen när det gäller kravet på åtgärder avseende studiehandledning och rekommendationen att verka för ytterligare modersmålsundervisning.

Uppföljningen riktar sig mot förskolorna Ängen och Sundet samt skolorna Ängsskolan och Porsöskolan när det gäller övriga krav och rekommendationer.

Redovisningen skickas in till Skolinspektionen, Nygatan 18-20, 903 27 Umeå.

På Skolinspektionens vägnar

Björn Persson
Avdelningschef

Solweig Bäckman
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också deltagit undervisningsråd Agneta Ericsson och enhetschef Viveka Serder.